

„Bűvészsákban”

A 33. Salgótarjáni Tavaszi Tárlatról

K. PEÁK ILDIKÓ

„Nincs még olyan összetett fogalma a művészettörténetnek, mint a »modern művészet«. Homlokegyenest ellenkező, egymást látszólagosan kizáró és tagadó irányokat, szélsőséges pólusokat foglal össze. Nincs az a bűvészsák, amelyben jobban összekeveredhetek volna a különféle minőségű dolgok, mintha nem is egyazon glóbus vagy történelmi kor szülöttei lennének. [...] Az a spinozai tétel, amely szerint minden meghatározás egyúttal tagadás is, a modern művészet fogalmára különösen érvényes. A modern művészetnek ugyanis az első általános és közös jellemvonása éppen az, hogy lényeges jegyekben tér el mindattól, amit eddig művészetnek neveztek.” 1970-ben írta e sorokat Németh Lajos műtörténész, a hazai modern képzőművészet kiemelkedő szaktekintélye *A művészet sorsfordulója* című kötetének bevezető oldalain. Bár e gondolatok közel fél évszázada keletkeztek, és a szerző elsődlegesen a modern művészet kialakulása kapcsán írta őket, napjaink hazai képzőművészetére – igazodva az egyetemes irányzatokhoz – még fokozottabban érvényesek.

A kortárs hazai képzőművészeti élet sokszínű, bár mára néha szűkülni tűnő palettáján Salgótarján – vidéki, egyre több nehézséggel küszködő település volta ellenére – fontos helyet foglal el. Az Országos Rajztriennálé mellett a város az 1970-es évekre kicsúcsosodó gazdasági, kulturális és szellemi fellendülése idején létrejövő alkotóművészeti nagyrendezvények közül sikerrel őrizte meg a mai napig a Salgótarjáni Tavaszi Tárlatot, amely egyike azon hazai – egyre csökkenő számú – kiállításoknak, melyek törekednek egy széles, átfogó képet nyújtani a kortárs magyar képzőművészetéről.

1971-ben nyílt meg a városban, az akkori József Attila Megyei Művelődési Központban az I. Salgótarjáni Tavaszi Tárlat, az 1965-től

évente rendezett észak-magyarországi területi képzőművészeti kiállítások „jogutódjaként”. Az első, még elsődlegesen regionális jellegű tárlatok 1981 (az első, a múzeumban rendezett kiállítás) után váltak fokozatosan országos merítésűvé, és napjainkra valódi seregszemplévé. Mára „krisztusi korba” ért az idén harmincharmadik alkalommal megnyíló Tavasz Tárlat – felnőtté vált. Ha végiglapozzuk a rendezvény katalógusait, az első kiadványoktól az elmúlt évek füzeteiig, nemcsak a száraz(nak tűnő) dokumentációt, egy kiállítás történetét látjuk magunk előtt, hanem képet kapunk a 20. század második felének hazai stílusirányzatairól és napjaink tendenciáiról egyaránt. Az 1960-as, '70-es évek diktálta, „szocialista” tartalmait megjelenítő, többségében sötét tónusú, impresszionisztikus, vastag olajfestékréteggel fedett festményeit, jellegzetes vonalvezetésű és formavilágú grafikáit és plasztikáit az utóbbi évtizedekre egyre inkább az alkotók s az alkotások sokfélesége, sokszínűsége váltja fel. Ennek oka nemcsak az ideológiai háttér átalakulása, illetve megszűnése, az aktuális művészeti stílus változása, de napjaink információkkal szinte túltelített világa is, mely információkkal egyaránt találkozik közönség és alkotó.

A 33. Salgótarjáni Tavasz Tárlaton bemutatott festmények, grafikák és plasztikák hűen tükrözik az alkotók válaszait a jelen információzuhatágra. A kiállításon látható művek nemcsak felelnek mindennapjaink általános és egy-egy réteget érintő kérdéseire, de tükröt tartanak elénk, amelyben mindenki megláthatja önmagát és mögötte a valóságot. A bemutatott mintegy kétszázharminc mű többsége – hasonlóan a korábbi kiállítások anyagához – festmény. Úgy tűnik – és a kiállításra nevezett összes anyag tapasztalatai is arra mutatnak –, hogy a legnagyobb helyi és országos érdeklődés a tárlat iránt a festőművészek, illetve a festészettel is foglalkozó alkotók körében nyilvánul meg.

A 32. Salgótarjáni Tavasz Tárlat nagydíjasa, Kalocsai Enikő kamara kiállításával külön blokkban mutatkozik be. A kék árnyalataira épülő festménysorozata a konkrét tájbrázolás újraértelmezésére, a fény és a víz játékának pillanatfelvételszerű, mégis időtlen érvényű megjelenítésére alapul. A végtelenség érzetét a képszéltől képszélig terjedő befestett felület is erősíti. Erre a tulajdonképpen valószerű, mégis látomásos világra rímel Kinyi (Kiskarándi Nánási Ilona) különös, végtelen hangulatú *Vizionált tere*.

Szintén a hűvös kék árnyalataira, a különös álomszerű, időtlenségre épülő *Krajcsovics Éva* festménye, a szobabelső részleten minden „helyén van”, tulajdonképpen egy realista belső térbrázolás, mégis a szobába belépve egy derengő, víziószerű világba jutunk.

Földi Péter *Szívek vetése* című olajfestményén a művész jellegzetes szimbólumai – rejtőző testű madárfejek, és egy úgy tűnik, gyötrelemtől meggörcsülő figura – mellett az égből lágyan, hópiheként hullanak, peregnek alá a formák egy meghatározatlan, hólepte tájra emlékeztető

térben. Várhelyi Tímea zongorálábakat megörökítő műve szintén egy, a korábbi évekből már ismert sorozat része, különös, nagyon zárt kép kivágása a posztimpresszionizmus hagyományait követi, csakúgy, mint a nagybányai plein air-rel rokonítható színvilága.

A szürrealisztikus, egyéni mitológiára épülő festmények mellett a 33. Salgótarjáni Tavasz Tárlaton jelen van az expresszionizmus, az erőteljes, szinte brutális kifejezőmód is. Az ez évi nagydíjas, Kopasz Tamás leginkább absztrakt expresszionistának tekinthető, viszonylag nagyméretű gesztusfestményei az alkotás folyamatának legtökéletesebb átéléséről szólnak, az ecsetet tartó, vonalat, foltot húzó kéz, a gondolat eggyé válik a születő művekkel, melyeken a formák mintha az ég felé, a végtelenségbe törnének.

Az expresszivitást képviseli – mások mellett – a kiállításban az Érden élő Fritz Rautner erőteljes, fekete foltokra, vonalakra épülő táblaképe, Damó István könnyedebb kivitelezésű, lendületes alkotásai. Másféle, hol játékos, hol ironikus expresszió jelenik meg Pataki János és Urbán Tibor közös művén, vagy Zombori József képén. Az impresszionisztikus, a valóságot erőteljes ecsetvonásokban, festékfoltokban feloldó művészi attitűdöt képviselik a tárlat anyagában Botos Zoltán és Veréb Veronika tájképei.

Elsődlegesen a – kiállítás anyagában komoly arányban bemutatkozó – fiatalabb korosztály műveire jellemző az ironikus, gyakran szarkasztikus képi gondolkodás, „oda nem illő” formai elemek, színkombinációk felhasználása egy alkotáson belül. Lay Aubrey kisméretű festménye különös, neon világította színvilágával hat, Piszmán Lilla művén az expresszív festékfoltok közül szinte világít a műbe applikált pöttyös textildarab. Gáspár Annamária vanitas képén felhalmozott körömlakkos üvegek érzékeltetik a mindennapi tökéletességre, szépségre való törekvés hiábavalóságát. Bár már az idősebb generáció képviselője, Stefanovits Péter, (ön)ironikus *Önarcképgyakorlata* a görögkeleti ikonok szín- és formavilágát, és a régi anatómiai vázlatkönyvek számozott rajzait egyesíti egy másféle, bizarrnak tűnő vanitas gondolattal. A Nógrád Megyei Önkormányzat díját elnyerő, Füleken élő Kovács Péter Garp *Carmen* című, nagyméretű női arcképének színvilága a 17. századi holland portréfestmények koloritját idézi, formai megoldása pedig a '60-as évek hiperrealizmusával rokon. A különös szépségű nő tekintetétől nem tudunk elszabadulni, látványa ellentétes érzelmeket ébreszt bennünk, de mindenképpen magával ragadó.

Természetesen nem lehet most itt feladatunk, hogy valamennyi kiállító festőt, vagy akár szobrászt, grafikusművészt felsoroljuk, csupán tendenciákat szerettünk volna kiemelni a 33. Salgótarjáni Tavasz Tárlat anyagából. Mindenképpen meg kell még itt említenünk a lírai expresszív képeket festő Kopócsy Judit, Parádi Tamás, a szerkezetes kollázsokkal bemutatkozó Kovács Albert, vagy a geometrikus absztrakció egy festői változatát művelő

Magén István nevét.

A kiállítás grafikai anyaga – bár számában kevesebb – a festményekhez hasonlóan színvonalas, gazdag és változatos. A Magyar Művészeti Akadémia díjazotta, Olajos György organikus burjánzó vonalszövedékei mellett ki kell emelnünk az EMMI díjazottjának, Egyed Lászlónak kisméretű, a hétköznapi tárgyait a művészet tárgyává emelő finom ceruzarajzait. Sóváradi Valéria grafikáin a sötét háttérből kivilágító ragyogó, lendületes, fényfüzérre emlékeztető körvonalakra a háttérből felsejlő másféle, sarki fényre emlékeztető világító folt felel. A Salgótarjánban már évtizedek óta kiállító, az Országos Rajztriennáléban szervezőként és kiállítóként is komoly szerepet vállaló, az utóbbi években művészkönyveket is készítő Butak András ez évben az első világháború helyszíneire, történéseire kötődő naplókönyvekkel mutatkozik be, melyek nem nélkülözik a személyes, családi emlékeket sem. Bátran tekinthetjük Salgótarján felfedezettjének Kun Pétert, aki az utóbbi években egyre komolyabb sikerrel szerepel országos rangú kiállításainkon. Finom vonalszövésű grafikáin a természetelvűséget a látszólagosan véletlenül elhelyezett organikus formák teszik idézőjelbe. A grafikai anyagban a festmények némelyikén tetten érhető iróniát Krnács Ágota parafrázisai képviselik.

A korábbi évekhez képest nagyon gazdagnak mondható a 33. Salgótarjáni Tavasz Tárlat plasztikai anyaga, azt pedig kifejezetten öröndetesnek találjuk, hogy az idén bemutatkozó szobrászok között is találkozunk a fiatalabb korosztály műveivel. Boros Miklós János viaszveszejtéses bronz tárgyai a végletekig leegyszerűsítettek, Lieb Roland Ferenc vegyes technikával készült, „talált tárgyakat”, a mindennapi élet apró relikviáit felhasználó plasztikai az élhető mindennapok, a „régis szép idők” áhítását örökítik meg. Rabóczky Judit nagyméretű, hegesztett vas, álmodó maszkjai Giacometti munkásságának új átértelmezései. A korábbi években is rendszeresen kiállító művészek munkái közül kiemelnénk Sejben Lajos szintén privát hétköznapi emlékeit rejtő amorf dobozait, Szabó György légiés plasztikáit, illetve ifj. Szlávic László különös, sötét hangulatú konyhóit.

Írásunk címe – „Bűvészsákban” – utalás az első sorokban Németh Lajostól idézett gondolatokra. Lehet, hogy a cím első olvasatra prózainak tűnik, hiszen hogyan is lehetne zsáknak nevezni egy kiállítást! Pedig gyerekkorunkban a cirkuszban, vagy a televízió előtt ülve alig vártuk, hogy a bűvész kinyissa zsákját, amely tele volt száz, ragyogó csodával, érthetetlen, különös, de gyönyörűséges holmival. Az idén harmincharmadik születésnapját ünneplő Tavasz Tárlat csodákat kínál nekünk, látogatóknak. Különöseket, sejtelméseket, olyan alkotásokat, amelyeken el kell gondolkodnunk, és egy kicsit megváltoztatják az életünket.

(Dornyay Béla Múzeum, Salgótarján, 2015. 05. 30. – 2015. 08. 29.)

